

УДК 378.4(477.53):17.023.36

DOI: 10.15587/2519-4984.2017.92890

АНАЛІЗ ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНИХ ОСНОВ КУЛЬТУРООХОРОННОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ КОНЦЕПЦІЇ В. ЩЕПОТЬЄВА (1880–1937)

© Ю. М. Гринь, О. О. Лобач

У статті проаналізовано теоретико-методологічні основи культуроохоронної педагогічної концепції В. Щепотьєва – першого ректора Полтавського інституту народної освіти, професора, етнографа, архівіста, митця, засудженого у справі СВУ. Розкрито сутність цільового, методологічного та теоретичного концептів, які включають мету, методологічні положення, принципи та педагогічні умови формування національної свідомості молодого покоління засобами української культури

Ключові слова: культуроохоронна педагогічна концепція В. Щепотьєва, цільовий, методологічний, теоретичний концепти

1. Вступ

У процесі пошуку шляхів розбудови національної системи освіти в умовах її входження в європейський освітній простір закономірно зростає прагнення зберегти найкращі надбання педагогічної думки України, ідентифікувати своєрідність і неповторність історичного поступу вітчизняної системи навчання й виховання молодого покоління, усвідомити витоки та взаємозв'язки провідних ідей світової педагогічної думки. Актуалізується проблема персоніфікації вітчизняної історії педагогіки, виваженого й неупередженого аналізу спадщини педагогів минулого, що дасть змогу виявити прогресивні тенденції та визначити стратегічні орієнтири розвитку освіти в Україні.

Однією з непересічних особистостей в історії національної освіти є Володимир Олександрович Щепотьєв (1880–1937 рр.). Тривалий час його творча спадщина була заборонена, бо ученого спіткала трагічна доля багатьох представників української інтелігенції 30-их років. Підтвердженням значення науково-педагогічного та творчого доробку В. Щепотьєва є той факт, що педагог був першим ректором Полтавського інституту народної освіти (далі – ІНО), членом Етнографічної комісії АН України, завідувачем Полтавського історичного архіву, Кабінету фольклору і мови Пролетарського (Красназавчого) музею тощо. Учений залишив багату спадщину з різних галузей гуманітарної науки (понад 100 наукових і методичних праць, біля 200 музичних і літературних творів).

2. Літературний огляд

С. Сірополко вніс ім'я В. Щепотьєва як одного з «будівничих національної школи» в історію освіти України [1]. Перша стаття про життєвий і творчий шлях ученого оприлюднена М. Лазорським в альманасі «Новий обрій» (м. Мельбурн у 1954 р.) [2]. Перу П. Ротача належать статті, нариси, уточнення до біографії професора, а також енциклопедична стаття про його літературознавчу спадщину – перша інформація на батьківщині після реабілітації педагога (1966) [3]. Досить повно висвітлена трагічна доля науковця. Тут зосімбно назвемо наукові розвідки Л. Бабенко, які презентують результати аналізу невідомих архівних документів [4]. Л. Івахненко вивчала музикознавчий доробок педагога [5] та надрукувала його спогади «3 минулого» [6], які містять багатий матеріал про ди-

тячі та юнацькі роки Володимира Олександровича. Його ім'я як першого ректора назавжди вписано в історію Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка [7]. Проте педагогічні погляди та освітня діяльність В. Щепотьєва дотепер не були предметом спеціального наукового дослідження.

3. Мета та завдання дослідження

Мета дослідження – проаналізувати теоретико-методологічні основи культуроохоронної педагогічної концепції В. Щепотьєва.

Для досягнення мети були сформульовані такі завдання:

- визначити сутність поняття «педагогічна концепція»;
- розкрити зміст цільового, методологічного й теоретичного складників культуроохоронної педагогічної концепції В. Щепотьєва;
- довести перспективність педагогічної концепції В. Щепотьєва для сучасної освітньої теорії і практики.

4. Зміст цільового, теоретичного та методологічного концептів культуроохоронної педагогічної концепції В. Щепотьєва

Аналіз науково-творчої спадщини В. Щепотьєва дозволив обґрунтувати його оригінальну педагогічну концепцію, яку ми назвали культуроохоронною. У філософському дискурсі концепція (лат. *conceptio* – розуміння, єдиний задум, провідна думка) – це «система поглядів, що виражає певний спосіб бачення («точку зору»), розуміння, трактування яких-небудь предметів, явищ, процесів і презентує провідну ідею або (і) конструктивний принцип, що реалізують певний задум у тій чи іншій теоретичній практиці [8]. За С. Гончаренком, педагогічна концепція – це «система поглядів на те чи інше педагогічне явище, процес, спосіб розуміння, тлумачення якихось педагогічних явищ, подій; провідна ідея педагогічної теорії» [9]. А. Бойко уточняє, що концепція передбачає розгляд методологічних, теоретичних і методичних засад [10].

В. Щепотьєв був очевидцем і учасником буремних міжнародних і державних, історико-політичних і суспільно-економічних подій першої чверті XX сто-

ліття. Він бачив, як у вогні страшних і перманентних війн і революцій руйнувалися безцінні пам'ятки й пам'ятники культури, архівні документи, унікальні твори мистецтва, брав участь у численних «охоронних громадських організаціях», був одним із фундаторів Українського наукового товариства дослідження пам'яток старовини і мистецтва на Полтавщині, що привело його до впровадження в освітню діяльність культууроохоронної педагогічної концепції.

У культууроохоронній концепції В. Щепотьєва ми виокремили п'ять складників: цільовий, методологічний, теоретичний, методичний і праксеологічний. У пропонованій статті розкриємо цільовий, методологічний і теоретичний концепти.

Цільовий концепт розкриває мету освітньої діяльності, яка полягає у формуванні в молодого покоління національної свідомості засобами української культури, вихованні справжнього патріота, який глибоко знає національну й світову культуру, несе за неї відповідальність перед нащадками та бере активну участь у культууроохоронній діяльності.

Методологія педагогічної концепції В. Щепотьєва ґрунтується на кількох провідних положеннях. Так, на його думку, людина – це дитя культури, яка дає йому сенс буття, виводить у сферу свободи творчості, тому саме «культура спасе людство». Культурний простір, який із дитинства «обгортає собою» людину, визначає генеральні цінності, світогляд і життєвий шлях особистості часто «наперекір вихованню».

Вивчаючи творчість народів світу, вчений дійшов висновку, що окремі культури взаємодіють, впливають одна на одну і являють собою єдність. У своїх працях він простежує гармонічний зв'язок міфології народів світу – римлян, німців, литовців, болгар, українців, великоросів, галичан, гуцулів, скандинавських і східних народів [11].

Незважаючи на єдність світової культури, на думку В. Щепотьєва, вона не є цілісним утворенням, а складається з неповторних національних культур, куди органічно входить і українська культура. Він наголошував, що треба «світові показати, які скарби загальнолюдської значущості приховані в малоросійській народності, багата й гнучка мова, своєрідна побутова форма, незрівнянна поезія пісенної творчості» [12].

Не варто забувати про фольклор і мистецтво, які виражають індивідуальний світогляд народу, його загальну психологію та унікальне світовідчуття, а також «громадські настрої» в конкретну історичну епоху. Наприклад, «ніжна, лагідна» вдача українського народу виявилася в Шевченковому образі душепташки, який повторюється в усній словесності різних народів: «Замість прокльонів... – жалі української дівчини; мати не картає дочку, а тужить над нею; милий не приїздить страшною потворою з того світу, а прилітає, як і просила мила, пташкою; мила не гине страшною смертю... , а засинає» [13].

В. Щепотьєв через усі свої твори проводить думку про те, що на кожному поколінні «лежить великий обов'язок зберегти для ... майбутніх поколінь все, щоб вони краще зрозуміли наше життя» [14].

Теоретичний концепт педагогічної концепції В. Щепотьєва включає принципи і педагогічні умови:

а) принципи – це керівні положення, які відображають загальні закономірності педагогічного процесу і визначають вимоги до його змісту, організації та методів [9];

б) педагогічні умови – сукупність обставин процесу навчання та виховання особистості, які забезпечують досягнення поставлених освітніх цілей [15].

В. Щепотьєв ґрунтується на принципах класичної педагогіки (Й.-Ф. Гербарт, Я. А. Коменський, Дж. Локк, Ж.-Ж. Руссо, К. Ушинський), а саме: науковості, систематичності та послідовності, свідомості, самостійності й активності, ґрунтовності й міцності знань, доступності.

Крім загальнопедагогічних принципів, необхідних для організації будь-якого педагогічного процесу, культууроохоронна концепція В. Щепотьєва базується на відносно нових для свого часу керівних вимогах, що забезпечують її ефективну реалізацію в освітній діяльності.

Принципи народності, науково обґрунтований і введений у педагогіку К. Ушинським, став провідним в українській педагогічній думці (Х. Алчевська, Б. Грінченко, Т. Лубенець, С. Русова та ін.). Він передбачає опертя освіти на історію, фольклор, звичаї та традиції українського народу, його виховний досвід, на особливості національного характеру.

Аналіз наукових статей, підручників, лекцій, публічних виступів В. Щепотьєва засвідчив, що наступним принципом його концепції є *принцип культуровідповідності* Ф.-В.-А. Дістервега. Німецький педагог обмежував зміст принципу досягненнями культури даної історичної епохи [9], а В. Щепотьєв розширив його до єдності національної та загальнолюдської культур в освіті молодого покоління, де фундаментального значення набуває культура рідного краю, наполягав на обов'язковому знанні вітчизняної історії та культури, яка органічно влітається в гуманітарні дисципліни,

Принцип демократизму витікає з «демократичних симпатій» українських письменників [12]. Учений розкрив зміст цього принципу в передмові до поеми «Гайдамаки» Т. Шевченка [16]. Принцип демократизму передбачав: обстоювання своїх прав і свобод, висловлювання своїх думок у газетах і на зборах, «тепер (і це найголовніше) народ має право вибирати своїх представників (або як кажуть – депутатів), давати їм певні вказівки, і вони будуть боронити народну волю і не дадуть її порушувати» [9]. Він чітко дотримувався цього принципу не лише на заняттях, але й у керівництві Полтавським ІНО: колегіальне прийняття важливих рішень членами вченої ради інституту, створення органів студентського самоврядування, вільне висловлювання власних думок і позицій у друкованих виданнях тощо.

Принцип гуманізму сягає своїм корінням в епоху Відродження [17]. Він передбачає визнання людини найвищою цінністю, віру в її унікальність і неповторну індивідуальність, рівні права кожного на свободу, щастя й повагу. Даний принцип наголошує на гуманному ставленні до дитини, любові до неї, піклуванні про її духовне, фізичне, психічне здоров'я та всебічний розвиток, розумінні її внутрішнього світу. Проте, у кінці XIX століття принцип гуманізму

з величезними труднощами стверджувався в педагогічній теорії та практиці, де панував дидактоцентризм, орієнтація на пошук форм і методів навчання, а вихованець послуговувався за об'єкт педагогічного впливу. Обстоювання В. Щепотьєвим гуманістичних позицій було своєчасним і актуальним. Вчений розширив змістові обриси даного принципу, перейнявшись щирою любов'ю «до великого страдника українського народу», тому найвищою цінністю для нього були не лише людина та дитина, а кожен народ із його самобутньою культурою.

Одним із провідних принципів культууроохоронної концепції педагога є *принцип емоційності*, втілення якого передбачає створення позитивної емоційної атмосфери на заняттях, у повсякденному спілкуванні та відносинах з учнями і студентами (піднесеність, енергійність, радість, жарт, доброзичливість, товариськість тощо), використання різноманітних прийомів активізації емоцій і почуттів, якими майстерно володів педагог. М. Дейко ділиться своїми спогадами: «Найвизначнішою й найчарівнішою особистістю цього пишного грона інтелектуалістів був, безперечно, професор Володимир Олександрович Щепотьєв. ... Людина ніжної і чутливої душі, лагідної товариської вдачі, що щасливо сполучалася з дотепністю й жартівливістю» [18].

Педагогічний аналіз освітньої діяльності та наукової спадщини В. Щепотьєва дав змогу виокремити *педагогічні умови* успішної реалізації його культууроохоронної концепції.

Аналізуючи історію України та стан освіти на початку ХХ століття, учений переконався в необхідності розбудови української школи як найважливішої умови збереження й розвитку самобутньої української культури. Він писав: «...у нас не було своєї української школи, що ми всі мусили вчитися в школі чужій. ... ми віддавали своїх дітей до школи, щоб вони там розуму набралися, а вони виходили відтіля перевертнями та глузували з нас» [19]. У такий спосіб у нерідній школі виховували яничар, відірваних від своїх батьків, свого коріння, свого народу, готових не лише зневажати, але й нищити культуру, тому самовіддано «билося його покоління» за розвиток національної системи освіти: від дошкільної до професійної.

Другою умовою, яка безпосередньо пов'язана з попередньою, є усвідомлення науково-педагогічною інтелігенцією (викладачами вищої школи, вчителями, митцями) своєї культууроохоронної та культуротворчої місії, щоб «прославити своєю працею і себе, і рідну Україну». Вчений багато уваги приділяв єднанню інтелігенції та народу на користь вітчизни. Він був переконаний, що «без своїх освічених людей народ не знайде шляху; а інтелігенція без народу в своїй хаті, на рідній своїй землі зостанеться, як на чужині» [19]. Ідеалом вірності українській культурі професор вважав М. Лисенка як фундатора національної професійної музики, потужного пропагандиста українського фольклору, засновника вітчизняної музичної освіти [20]. Крім «славного музики», літературознавець схилився перед подвижницькою працею представників червоного письменства [19].

Сформувати національну свідомість і виховати справжніх патріотів, закоханих у вітчизняну культуру, не можна лише закличками, необхідно залучати учнівську молодь до спільної культууроохоронної діяльності під орудою мистецько-педагогічної еліти – це третя педагогічна умова. Розбіжність теорії та практики, на думку В. Щепотьєва, веде до розвитку «фальшивих народолобців». Тим більше, що інтелектуальний авангард суспільства був надзвичайно малим, а поле практичної діяльності щодо збереження унікальних культурних цінностей у динамічно-агресивній і безжально-розбурханій першій половині ХХ століття – невимовно широким.

Наступна умова досягнення мети педагогічної концепції – розширення мережі культууроохоронних державних закладів (музеїв, бібліотек, архівів, просвітницьких будинків тощо) і громадських організацій (об'єднань, товариств, комісій, комітетів, рад, спілок, братств тощо), створених із метою захисту культури та її популяризації через друковане слово, вплив на культурну політику держави. Як приклад високої культуротворчої діяльності В. Щепотьєв наводить Києво-Могилянську академію, Кирило-Мефодіївське Братство, петербурзький гурток українських письменників та баг. ін. У такий спосіб професор закликав своїх сучасників продовжувати справу вірних синів України та й сам послуговувався за приклад, бо був ініціатором відкриття на Полтавщині українських навчальних закладів, музеїв, створення численних наукових і мистецьких громадських організацій.

Аналіз наукової спадщини та діяльності вченого дає змогу виокремити одну з найважливіших умов реалізації його педагогічної концепції – взаємозв'язок культууроохоронної та освітньої діяльності родини, вищої та середньої школи, позашкільних установ, церкви та громадських організацій, бо в єдності «така сила, що все перемаже». Аналізуючи історію України, В. Щепотьєв дійшов висновку, що в ХVІІ столітті віра була об'єднуювальним центром, а в останні сто років – культура. В освітній діяльності професор ефективно поєднував зусилля батьків, учнівських і педагогічних колективів середніх шкіл, студентів і викладачів Полтавського ІНО, архіву й музеїв Полтави, наукових і мистецьких громадських організацій у збиранні, вивченні, дослідженні, упорядкуванні та розвитку культурних цінностей.

В. Щепотьєв радив упроваджувати в систему освіти та громадсько-освітню діяльність культурознавчий підхід, коли кожен навчальний предмет мислиться як надбання національної та світової культур. Так, викладаючи українську літературу, він поєднував зміст курсу з українською та світовою історією, традиціями та звичаями народів світу, творами музичного та театрального мистецтва. М. Лазорський згадує: «Аудиторія слухала лектора, затаївши подих: на крилах історичної правди він переносив нас в імлу віків, в добу Сагайдачного, Сірка, Наливайка й Дикого поля, в добу бойових кличів, несамовитого гону буджацької орди, ніжного плачу „білого ясиру“, двобоїв з яничарами» [2].

5. Результати дослідження та його обговорення

У статті ми розглянули цільовий, методологічний і теоретичний концепти культууроохоронної педагогічної концепції В. Щепотьєва:

– цільовий вибирає мету освіти – формування в молодого покоління національної свідомості засобами української культури, за яку воно несе відповідальність перед нащадками;

– методологічний концепт ґрунтується на таких положеннях: людина – дитя культури; окремі культури взаємодіють, впливають одна на одну і являють собою єдність; національна культура є невід’ємною частиною загальнолюдської культури; у національній культурі першочергове значення належить мові, фольклору та мистецтву як вираженню індивідуального світогляду народу та «громадських настроїв» у конкретну історичну епоху; кожне покоління покликане зберегти культуру для нащадків;

– теоретичний включає:

1) загальнопедагогічні та специфічні принципи, зокрема народності, культуровідповідності, демократизму, гуманізму, емоційності;

2) педагогічні умови: усвідомлення науково-педагогічною інтелігенцією своєї культууроохоронної та культуротворчої місії; залучення учнівської молоді до спільної культууроохоронної діяльності; розширення мережі культууроохоронних державних закладів і громадських організацій; взаємозв’язок родини,

середньої і вищої шкіл, позашкільних установ, церкви та громадських організацій у культууроохоронній діяльності; упровадження в систему освіти культурознавчого підходу.

6. Висновки

Отже, у нашому дослідженні педагогічна концепція – це система поглядів ученого, що виражає певний спосіб його бачення, розуміння, трактування педагогічних явищ і процесів, презентує його провідну педагогічну ідею. Генеральна ідея культууроохоронної педагогічної концепції В. Щепотьєва (1880–1937) полягає в тому, що без збереження, розвитку та популяризації української культури як органічної частини світового надбання, неможливо сформувати в молодого покоління національної свідомості. Рідна культура має стати засобом виховання, змістом навчання, середовищем, у якому зростає особистість, і предметом її творчих зусиль.

У складних умовах розбудови Української держави культууроохоронна педагогічна концепція В. Щепотьєва, теоретико-методологічні основи якої ми проаналізували вище, набуває особливої актуальності, бо ми вчимося на досягненнях і помилках минулого, щоб розкрити нові горизонти майбутнього. Педагогічні ідеї «полтавського Пирогова» чекають на впровадження в сучасну теорію та практику навчання й виховання особистості в системі середньої та вищої освіти, що й складає завдання подальшого дослідження наукової проблеми.

Література

1. Сірополко, С. О. Історія освіти в Україні [Текст] / С. О. Сірополко. – К.: Наук. думка, 2001. – 912 с.
2. Лазорський, М. П. Професор В. Щепотьєв [Текст] / М. Лазорський // Новий обрій. – 1954. – Т. 1. – С. 101–105. – Режим доступу: <http://diasporiana.org.ua/wp-content/uploads/books/7490/file.pdf>
3. Ротач, П. Матеріали до українського біографічного словника. Літературна Полтавщина [Текст] / П. Ротач // Архіви України. – 1967. – № 1. – С. 98.
4. Бабенко, Л. Щепотьєв Володимир Олександрович (вересень, 25, 1880 – листопад, 1937). Т. 5 [Текст] / Л. Бабенко // Реабілітовані історією. – Київ-Полтава: Оріяна, 2007. – С. 696–708.
5. Івахненко, Л. Я. Окринений музою [Текст] / Л. Я. Івахненко. – Полтава: ПФ „Форпіка”, 2004. – 71 с.
6. Івахненко, Л. В. Щепотьєв. Спогади В. Щепотьєва „3 минулого” [Текст] / Л. В. Івахненко // Родовід. – 1995. – № 11. – С. 115–124.
7. Год, Б. Полтавський державний педагогічний університет імені В. Г. Короленка: історія і сучасність [Текст] / Б. Год, О. Єрмак, П. Киридон. – Полтава: РВВ ПДПУ, 2009. – 194 с.
8. Абушенко, В. Л. Концепція [Текст] / В. Л. Абушенко // Новейший философский словарь. – Минск: Книжный дом, 2003. – С. 505–506.
9. Гончаренко, С. У. Український педагогічний словник [Текст] / С. У. Гончаренко. – К.: Либідь, 1997. – 376 с.
10. Бойко, А. М. Методолого-теоретичні та методичні засади організації й функціонування соціально-педагогічних комплексів [Текст] / А. М. Бойко // Збірник наукових праць Полтавського державного педагогічного університету ім. В. Г. Короленка. Серія: Педагогічні науки. – 2006. – Т. 6, № 53. – С. 5–16.
11. Щепотьєв, В. Главные темы религиозно-песенного творчества украинского народа в христианский период [Текст] / В. Щепотьєв // Труды Полтавской Ученой Архивной Комиссии. – 1910. – № 7. – С. 1–45.
12. Щепотьєв, В. Демократические симпатии И. П. Котляревського [Текст] / В. Щепотьєв // Труды Полтавской Ученой Архивной Комиссии. – 1912. – № 7. – С. 37–45.
13. Щепотьєв, В. Шевченкова „Калина” як балада на світову тему [Текст] / В. Щепотьєв // Записки Полтавського інституту народної освіти. – 1927. – Т. 4. – С. 39–42.
14. Щепотьєв, В. Усні документи нашого часу (до збирання фольклорних матеріалів) [Текст] / В. Щепотьєв // Нове слово. – 1928. – № 1. – С. 34–36.
15. Литвин, А. В. Методологічні засади поняття «педагогічні умови» [Текст] / А. В. Литвин. – Львів: СПОЛОМ, 2014. – 76 с.
16. Щепотьєв, В. Передмова [Текст] / В. Щепотьєв // Гайдамаки. – Полтава: Вид. Полтав. Спілки Спожив., 1918. – С. 1–9.
17. Год, Б. В. Виховання в епоху європейського Відродження (середина XIV – початок XVII століття) [Текст]: монографія / Б. В. Год. – Полтава: АСМІ, 2004. – 464 с.
18. Дейко, М. З минулого [Текст] / М. Дейко // Новий обрій. – 1960. – Т. 2. – С. 161–166. – Режим доступу: <http://diasporiana.org.ua/wp-content/uploads/books/7489/file.pdf>

19. Щепотьєв, В. О. Розмови про українських письменників. 60-ті та 70-ті роки XIX століття [Текст] / В. О. Щепотьєв. – Полтава: Вид. Полтав. Т-ва «Просвіта», 1918. – 115 с.

20. Будишанець, В. Славний музикант Микола Лисенко, його життя і праця [Текст] / В. Будишанець. – Полтава: Друк. О. Л. Брауде, 1913. – 46 с.

*Рекомендовано до публікації д-р пед. наук Вовк М. П.
Дата надходження рукопису 06.01.2017*

Гринь Юлія Миколаївна, асистент, кафедра музики, Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка, ул. Остроградського, 2, м. Полтава, Україна, 36000
E-mail: gringulia@yandex.ua

Лобач Олена Олександрівна, кандидат педагогічних наук, доцент, кафедра музики, Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка, вул. Остроградського, 2, м. Полтава, Україна, 36000
E-mail: lobacholena58@gmail.com

УДК: 378.091.33-0.28.23:811.111
DOI: 10.15587/2519-4984.2017.94233

ВІДБІР ВІДЕОФОНОГРАМ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ НЕМОВНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ НА ЗАСАДАХ ІМПЛІЦИТНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОРІЄНТАЦІЇ

© Н. М. Лутковська

Статтю присвячено відбору відеофонограм для інтегрованого формування іноземної соціокультурної й професійно орієнтованої комунікативної компетентності у монологічному мовленні студентів немовних ВНЗ на початковому етапі навчання. Встановлено залежність відбору від: наявності соціокультурної інформації, професійно маркованих лексичних одиниць, автентичності, монологічного мовлення та відповідності рівню сформованості іноземної комунікативної компетентності студентів

Ключові слова: відеофонограма, іноземна комунікативна компетентність, критерії відбору, аудіовізуальна імпліцитна професійна орієнтація

1. Вступ

Метою функціонування дисципліни «Іноземна мова» у студентів немовних спеціальностей є формування іноземної професійно орієнтованої комунікативної компетентності. З урахуванням вимог Програми з англійської мови для професійного спілкування [1] зосереджено увагу на проблемі інтеграційного формування соціокультурної й професійно орієнтованої комунікативної компетентності у монологічному мовленні з переважанням компоненту професійної орієнтації.

Одним з фундаментальних факторів дослідження було існування у методичній науці та практиці викладання іноземних мов 4 тенденцій:

1) формування соціокультурного компоненту в непрофесійних сферах комунікації відбувається окремо на початковому етапі з наступним формуванням компоненту професійної орієнтації у професійних сферах спілкування [2, 3];

2) формування тільки професійної орієнтації виключно у професійних сферах комунікації [4];

3) формування професійної орієнтації паралельно з наданням студентам фахових знань [5];

4) поєднання формування на початковому етапі соціокультурного компоненту й професійної орієнтації у тісному взаємозв'язку в непрофесійних сферах комунікації [6].

Найбільш доцільною є четверта тенденція, тому що студенти I курсу тільки починають вивчати фах рідною мовою й ще не володіють іноземною мовою на

такому рівні, щоб одержувати спеціальні знання з фаху, проте водночас вони очікують у курсі іноземної мови зв'язку із спеціальністю. Ця тенденція – імпліцитна професіоналізація – представлена у дослідженні Е. В. Мірошніченко [6]. Сутність імпліцитної професіоналізації полягає в інтегрованому засвоєнні студентами загальноживаної лексики і частини професійно маркованих лексичних одиниць на початковому етапі навчання. Проте ця методика була створена для використання друкованих текстів. На відміну від Е. В. Мірошніченко, яка розглядала реалізацію імпліцитної професіоналізації на основі іноземних друкованих матеріалів, в описуваному дослідженні цей підхід розроблено на основі аудіовізуальних навчальних матеріалів (не виключаючи друковані матеріали), концентруючи увагу на відеофонограмі, а в рамках цієї статті – автентичній відеофонограмі для інтеграційного формування соціокультурної й професійно орієнтованої іноземної комунікативної компетентності студентів немовних спеціальностей у монологічному мовленні. Водночас маємо зазначити, що професійна орієнтація передбачає надання певного обсягу знань з фаху. Така мета присутня, проте головним є засвоєння релевантних необхідних для обраного студентом фаху професійно маркованих лексичних одиниць. Тому такий підхід названо аудіовізуальною імпліцитною професійною орієнтацією.

Зважаючи на існування у сучасній методиці викладання іноземних мов таких видів навчальної